

NR. 2 - 2021 - 32. ÅRGANG

Senioren

«Ja, vi elsker
dette landet ...»

FOTO: ENRIQUELOPEZGARRE / PIXABAY – FRA HAMNØYA, LOFOTEN

Finn Møller Nielsen

FORMANNENS TANKER

Tankene mine går til løftet som Gud ga til Noah da de kom ut av Arken: «Og Gud ga et løfte og viste dem regnbuen og sa: Aldri mer vil jeg drepe alt som lever slik jeg har gjort.» Så kom løftet. «Så lenge jorden står skal såtid og høsttid, kulde og varme, sommer og vinter, dag og natt aldri ta slutt» (1 Mos 8,22).

Det er vår, og vi ser hvordan det spirer og gror etter en vinter hvor alt har ligget i dvale. Det er utrolig å se hvordan en tilsynelatende død busk får nytt liv. Da tenker jeg på at når Jesus kommer igjen, skal vi få et nytt liv, og de som er døde i Kristus skal oppstå sunne og friske, uten de skrøpeligheter de ble lagt i graven med.

Jeg vil ta med noen tanker fra *Alfa* og *Omega* bind 7, side 258.

«Tegn i Tiden. «Noe av det vakreste og mest gripende som Bibelen åpenbarer, er løftet om Kristi gjenkomst for å fullføre frelsesverket. Guds pilegrimsskare, som så lenge har vandret omkring i «dødens land og skygge», får her et kostelig og gledelig løfte om at han som er «oppstandel-

sen og livet» vil komme igjen for å hente de bortkomne hjem.

Læren om Kristi gjenkomst er selve grunntonen i Den hellige skrift. Fra den dagen da det første menneskepar med sorg måtte forlate Edens hage, har de troende ventet på at han som de hadde fått løfte om, skulle komme for å knuse ødeleggerens makt og føre dem tilbake til det tapte paradiset.

Fortidens hellige menn så frem til at Messias skulle komme i herlighet og oppfylle deres håp.

Enok, den sjuende i rekken fra de som bodde i Edens hage, og som i tre hundre år vandret med Gud her på jorden, fikk se befrieren i det fjerne. «Se, Herren kommer

med sine hellige engler i tusentall for å holde dom over alle,» uttalte han. Midt under lidelsen utbrøt Job med usvekket tillit: «Jeg vet at min gjeløser lever; og som den siste skal han stå fram på jorden. Når det ikke er noe igjen av min hud, og mitt kjøtt er tæret bort, da skal jeg skue Gud. Jeg skal se ham med egne øyne, jeg selv og ikke en fremmed.» ■

SKIBLADNER VED DAMPSKIBSBRYGGEN OG HOTELLET I EIDSVOLD 1886 (ANT).

MATTESON OG BAPTISTER

Av Trygve Andersen

John G. Matteson kom til Norge første gang i august 1878. Han hadde hatt kontakt med noen menn i Kristiania, bl.a. dampskipsagent Svenson, som var ivrige etter å få Matteson til Norge, og hjalp ham mye i starten. Bl.a. ordnet de allerede ved dette første oppholdet i Kristiania med å leie husrom for ham for et helt år, både som bolig og møtelokale. Alt var klart for å komme tilbake noen måneder senere. Ellers var denne første Norgesturen ment å være en «rekognosering». Han reiste en rundtur opp til Trondhjem, og videre ned langs kysten til Bergen og Stavanger. Han besøkte flere steder på denne veien, hvor han allerede hadde kontakter. Han holdt møter, og ble kjent med disse norske kontaktene. Og han følte seg godt mottatt og velkommen til Norge allerede på denne første turen. Han skrev at nordmenn var mer åpne for nye impulser enn danskene.

Svenson var baptist, og det er kanskje litt merkelig at han skulle hjelpe adventisten Matteson i gang? Jeg har i alle fall undret meg over dette. Men jeg har sett et par avsnitt i Mattesons rapporter fra Norge til *Review and Herald* som er interessante i den sammenhengen. Sommeren 1878 skriver Matteson bl.a. følgende:

«Fra Kristiania dro jeg til Eidsvoll, hvor jeg besøkte en kristen bror som er veldig interessert i sannheten. Han har oversatt fire små traktater om sabbaten (4 s) og trykket 10 000 av dem. Han skal snart trykke 10 000 til. De er sendt til ham fra våre S.D. baptistbrødre. Han er ingeniør på en liten dampbåt. Han taler ofte om søndagene, og noen sjeler har blitt

interesserte og har overgitt seg til Herren. Jeg holdt et møte i nabolaget. Folkene var vennlige og spurte om jeg kunne komme tilbake.»

«... jeg besøkte en kristen bror som er veldig interessert i sannheten»

JOHN G. MATTESON

Der i Eidsvoll, ikke langt fra der vi planlegger sommerstevne nå, bodde det altså en «sabbatsholder» i 1878, som Matteson kaller sin bror. Matteson må jo da ha fått informasjon om ham, og jeg tenker det må ha vært nevnte Svenson i Oslo som har gitt ham mannens adresse i Eidsvoll. Svenson, og de andre i baptistmenigheten i Oslo, hadde vel sikkert også fått de nevnte traktater om sabbaten av denne mannen på Eidsvoll, og det var kanskje også grunnen til at de var så interessert i å møte Matteson. De var nok blitt interessert i å høre mer om sabbaten og andre sider ved adventismen.

Matteson nevner denne mannen i Eidsvoll en gang til, i en rapport til *Review* i 1881:

«I Eidsvoll, omkring 36 miles herfra, bor en S.D. baptistbror, som også prøver å formidle blant våre landsmenn lys over Guds lov. Han utga fire traktater om sabbaten da jeg først kom til landet. Han utgir nå fire sabbats-traktater til, omtrent på størrelse med våre åttesiders traktater. Vi har akkurat trykket fire tusen av hver av disse for ham. Denne bror (Rolf) er for tiden i England for å rådføre seg med sine brødre der.»

>>

Interessant! Matteson samarbeider med denne baptisten om trykking av traktater om sabbaten. Og han nevner et navn, Rolf, på ham. Umiddelbart så tenker jeg jo at det er et fornavn, men det skal vise seg å være etternavnet. Det burde være mulig å finne ut litt mer om denne mannen i Eidsvoll, så jeg gjør noen søk i mine slektsforskningskilder. Og ganske riktig, det dukker i folketellingen i 1875 opp en mann, Henrik Christian Rolf, i Eidsvoll, som er baptist. Og han er maskinist på dampskipet Thor på Mjøsa, så det er ikke tvil om at det er riktig person. Han er født i Tyskland, er gift med en dame fra Drammen, og de har en datter. Senere finner jeg ut at han har vært maskinist også på Skibladner, nesten helt fra starten for denne kjente båten som ble sjøsatt i 1856. Jeg finner ham nemlig som vitne i en sjøforklaring i 1858, etter en kollisjon med et annet skip på Mjøsa.

Det jeg ellers kan finne om ham er at han kommer til Eidsvoll før 1851, hans datter er født der dette året. Han kjøper en eiendom på 27 mål på Røkholt like nord for Eidsvoll stasjon, med strandlinje til Vorma, i 1862. Han og familien er registrert som baptister i folketellingen allerede i 1865. Noen mener de var de aller første baptistene i Norge. Det er flere baptister i nabolaget, så de hadde en liten menighet der i Eidsvoll. Også i folketellingen i 1891 er familien registrert som baptister. Ved hans død i 1898 står det oppført «intet samfunn», så han kan være utmeldt da av baptistmenigheten.

Henrik Rolf var altså baptist, og jeg kan ikke finne at han blir adventist. Men Matteson regner ham som sin bror, siden han holder sabbat. Vi vet ellers fra våre andre historiske opptegetninger, at i Kristiania gikk nesten hele baptistmenigheten over til adventistene da Matteson kom. Det bekreftes faktisk av baptistenes egen historiefortelling på deres nettsider. De skriver der at det ble opprettet en baptistmenighet i Kristiania i 1874, men denne «gikk i oppløsning» igjen, før det så ble startet en ny i 1884.

«Syvendedags-baptister» er interessante. Jeg har merket meg at på de tidlige generalkonferensene for vår menighet var syvendedags-baptistene invitert til møtene våre med en representant,

og han ble godt mottatt med hilsener og gode ord begge veier. Og jeg forstår at også vår menighet var representert på deres generalkonferenser på samme måte. Det sies ellers på en wiki-nettside om syvendedags-baptister i USA, at James White ga beskjed til våre pastorer at på steder hvor det arbeidet en syvendedags-baptistpastor skulle man ikke drive virksomhet. Dette bekreftes av referater fra generalkonferenser på 1870-tallet. På bakgrunn av dette var nok Matteson godt kjent med syvendedags-baptistene, og kunne kalle dem sine «brødre».

Syvendedags-baptistene har ellers en mye lengre historie enn adventistene, helt fra 1600-tallet i England. Og de spredte seg til Amerika på 1800-tallet. På den nevnte wiki-nettsiden nevnes også en familie som før 1844 var interessert i Millerbevegelsen og Jesu annet komme, men de valgte å stå utenfor på grunn av at millerittene ikke holdt sabbaten. Da gruppen av «adventister» et par år senere fikk lys over sabbaten, ble de med i deres fellesskap.

Jeg vet ikke om at det finnes syvendedagsbaptister i Norge i dag, men på verdensbasis skal det finnes rundt 45 000, mest i USA, Canada og Australia. Det er også noen få igjen i England.

Man kan jo ellers problematisere dette litt mer. Må andre kristne holde sabbat for å være våre «brødre og søstre»? Jeg har i en del år hatt gleden av å være med i et kristent fellesskap i Kristne Friskolers Forbund, og jeg har møtt gode kristne der fra mange kirkesamfunn. Kanskje vi skulle være litt mer åpne for fellesskap med andre troende? ■

DAMPSKIPET "THOR", BYGD I 1875, BLE BRUKT SOM ISBRYTER, TØMMER- OG LEKTETREKKER. FOTO: MJOSEMUSEET

Petra Høvig på Danmarks plass kan se til | BAKSPEILET
et langt liv med de forunderligste opplevelser

Kom velberget både fra løvene og koppe-faren

Hun har levd et usedvanlig spennende liv, Bergensdamen Petra Høvig. I 26 år har hun vært misjonær i Etiopia, Rhodesia, Angola og i det vesle Behuanaland i sør-vest-Afrika. Og når hun mandag fyller 80 år, vil hun også minnes opplevelser som er så spesielle og på mange måter også så utrolige, at hun og de som kjenner henne knapt skjønner at man kunne komme seg velberget fra dem.

Et liv i tjeneste

Hun har levd et usedvanlig spennende liv, Bergensdamen Petra Høvig. I 26 år har hun vært misjonær i Etiopia, Rhodesia, Angola og i det vesle Behuanaland i sør-vest-Afrika. Og når hun mandag fyller 80 år[*], vil hun også minnes opplevelser som er så spesielle og på mange måter også så utrolige, at hun og de som kjenner henne knapt skjønner at man kunne komme seg velberget fra dem.

Hun har arbeidet blant kopperammede uten å bli smittet, hun sov i Kalakan-ørkenen i uvitenhet om at en flokk løver streifet rundt henne, og hun har møtt Etiopias mangleårige keiser Haile Selassie – på grunn av et ganske alminnelig benbrudd under Italia-krigen i 1835.

– Gud har ledet meg på en spesiell måte gjennom et langt og vanskelig liv. Noen annen forklaring på at jeg er kommet fra det hele med livet i behold kan i alle fall ikke jeg si, sier hun til Bergens Tidende i en liten prat hjemme i den koselige leiligheten på Danmarks plass.

I KEISERENS FLY

Petra Høvig er adventist, og det var Adventkirken i Norge som sendte henne ut som misjonær i 1932. Da var hun nyutdannet sykepleier og skulle arbeide ved et hospital i Desi-provinsen i Etiopia. Men oppholdet her ble kort. Italia-krigen brøt ut i Etiopia, og etterson store deler av den italienske legion holdt til i Desi, var kampene her ekstra har-

BERGENS TIDENDE
2. APRIL 1977 —
FUNNET OG INNSENDT
AV FRØYDIS LISETH

de. En dag ble også hospitalet bombet, og misjonærene måtte kaste seg i skyttergravene for ikke å bli truffet av kuleregnet. I fallet brakk Petra Høvig benet, og dermed ble hun liggende hjelpeløs nede i bunnen av graven. Tilfeldighetene ville at keiser Haile Selassie var i Desi-provinsen akkurat denne dagen, og da han ved en like stor tilfeldighet fikk høre om den tapre bergenserinne, anmeldte han sin personlige ankomst i skyttergraven. De to hadde en lang samtale, og da skuddvekslingen opphørte, stilte han sitt privatfly til disposisjon for å få henne under skikkelig legebehandling i hovedstaden Addis Abeba.

– Senere fikk jeg også høre at møtet med keiseren der nede i skyttergraven ble fotografert av en egyptisk journalist. Han brukte bildet i sin avis, men teksten gikk ut på at keiseren hadde deltatt i en begravelse etter bombingene i Desi. Egypteren trodde tydeligvis at jeg var drept og skulle i jorden for godt. Slik kan dere journalister få det til, humrer hun med et humoristisk glimt i øyekroken.

BRØLENDE LØVER

Senere ble Petra Høvig sendt til Angola for å avløse en annen misjonær et års tid. Etter det gikk ferden til Behuanaland, og for å komme dit måtte hun dra gjennom Kalakan-ørkenen.

– Og det var en strabasjos tur?

– Ja, gjetten om det var. Vi måtte blant annet overnatte i ørkenen. Om natten registrerte vi ly-

Forts. side 13

Et intervju med Ulrike Götzing

FREDHEIM LIVSSTILSSENTER

.....
Knut Størkersen

Klokken er 10.05 når jeg kjører opp den bratte hjertebakken til Fredheim Livsstilssenter i Saggrenda utenfor Kongsberg. Den blir kalt hjertebakken fordi den utfordrer blodpumpa, for den som prøver seg. Kanskje navnet også har noe med *Stiftelsen Hjertegod* å gjøre? Ulrike Götzing sitter på legekontoret og ventet på meg. I 26 år har hun vært sykepleier og livsstilsrådgiver på dette stedet, som åpnet sine dører i november 1987. Men, i dag er det uvanlig stille i gangene. Jeg har allerede fått høre at de ansatte nettopp er blitt permittert, på grunn av covid-19 og de strenge reiseraådene. Planen er å åpne igjen i mai.

Ulrike, for de som ikke vet det, hva er Fredheim?

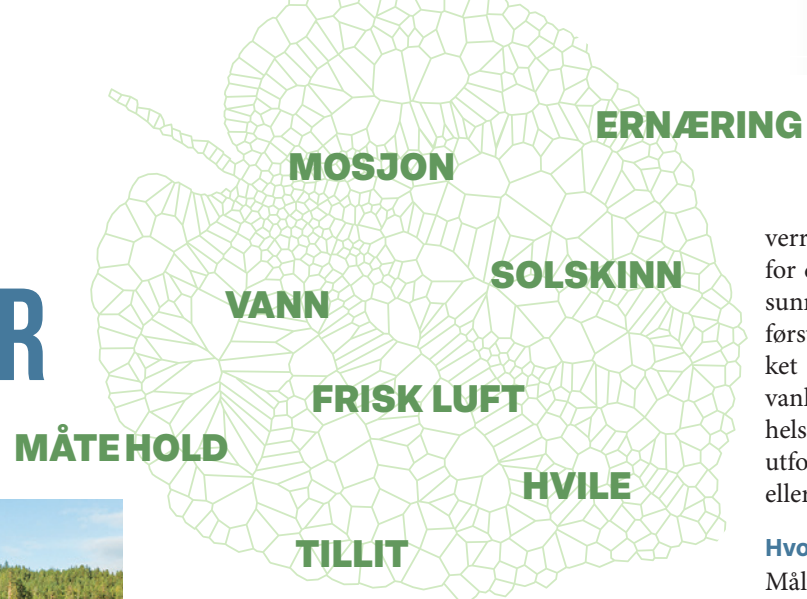
Hun tenker seg litt om – Fredheim er en gammel drøm til Adventistkirken. Helt fra begynnelsen av er vi oppfordret til å ha flere sanatorier tilknyttet byene, spredt rundt omkring. Tanken var helseevangelisme, å hjelpe folk med deres fysiske behov, som baner veien for evangeliet. Fredheim er en medhjelper i denne sammenheng.

Hva gjør Fredheim så unik?

Vi jobber på et annet plan enn vanlige helseinstitusjoner, med forebygging. Programmet er basert på de 8 helsenøkene, eller de 8 naturlegene, NEWSTART (på engelsk et akronym for Sunn ernæring, Mosjon, Vann, Solskinn, Måtehold, Frisk luft, Hvile og Tillit til Gud). Med disse enkle remediene kan de aller fleste livsstilssykdommer helt eller delvis reverseres. Vi er en undervisningsinstitusjon, som lærer opp folk til å forstå og oppleve en sunnere livsstil.

Hvem kommer til Fredheim?

Hovedvekten ligger på aldersgruppen 60+, dess-

verre vil jeg nesten si, fordi det hadde vært godt for de unge å lære hvordan de kan bygge opp en sunn kropp og beholde den lenge. Men, det er ofte først når skoen begynner å trykke, når blodtrykket går opp, diabetesen kommer og andre skavanker melder seg, at mange begynner å tenke på helsen. Noen kommer for å gå ned i vekt eller har utfordrende helseplager. Andre vil ha en helseferie eller er ensomme og trenger omsorg.

Hvordan er dagsprogrammet på Fredheim?

Måltidene er det eneste faste, resten kan du velge, men vi oppmuntrer til aktivitet. Før frokosten er det morgentrim. Så har vi *Ord for dagen* og foredrag, før vi går på tur. Vi har mange flotte turstier gjennom furuskogen rundt oss. Vi arrangerer også kokekurs i spisesalen, hvor vi demonstrerer matlagingen. Etter lunsj er det behandlinger, massasje eller hydroterapi. Vi tilbyr også workshops med forskjellige aktiviteter. Etter kveldsmaten har vi som regel et foredrag og *Ord for kvelden*. På sabatten er programmet noe annerledes.

Er det spesielle behov Fredheim har?

Vi har opplevd de store velsignelsene det er å ha trossøken blant gjestene. Disse kan få kontakt med gjestene på en helt annen måte enn vi som betjening gjør. Bare det å være med på å skape et trygt og godt kristent miljø, er en stor misjonsgjerning. Kanskje noen som leser artikkelen her kunne ha lyst til å komme til oss som gjest? Vi har hatt søken som har fått så god kontakt med gjester, at de har blitt venner og har holdt kontakt med dem i etterkant. Vi er Jesu hender, slik at han kan nå hjertene til dem vi omgås. Vi har også behov for at noen kan hjelpe oss med å vedlikeholde turstiene.

Fredheim har mange stamgjester, fordi de erfarer det positive ved oppholdet. Ti dager her gir ofte en ny gnist i livet og et ønske om å fortsette det gode de har bygget opp i perioden. Men hverdagen hjemme byr på utfordringer. Vær med å be for stedet, betjeningene og gjestene.

Fredheim Livsstilssenter tilbyr videoer med foredrag og matdemonstrasjoner og generell informasjon på hjemmesiden <https://fredheim.org>. Kontakt resepsjonen på telefon 32 86 71 00. ■

Det rette valget

Reidar Larsen

Livet består av både små og store valg. De fleste av dem er kanskje ubevisste, men mange er så viktige at man går gjennom kvaler før man tar valget. Slik har det vært fra verdens skapelse, og mange kan vi lese om i Bibelen. Hvilket valg er det viktig å fokusere på?

Stortingsvalget til høsten er viktig. Skal vi fortsette med en borgerlig regjering eller skal vi avgi stemme som kan gi Norge en annen sosial-politisk kurs? Uansett utfall vil man aldri få en regjering som bestemmer alt slik som man håper på.

Eller kanskje det er viktigere å fokusere på valget om man skal ta vaksinen mot korona eller ikke? Det er et viktig spørsmål som hver enkelt må ta stiling til. Og hvilken vaksine vil jeg få tilbudt? Det er ikke et valg som jeg kan ta i det øyeblikket jeg er den neste i vaksinekøen. Og hvilke bivirkninger vil jeg utsette meg for? Tør jeg ta sjansen selv om en bivirkning er meget sjelden, men kan være fatal?

Hvis du *ikke* avgir din stemme til høsten, så lar du andre bestemme for deg, ikke sant? Hvis du velger *ikke* å ta koronavaksinen (uansett hvilken), så lar du andre ta støytten for eventuelle konsekvenser. Og håpet blir da at mange nok tar det stikket, slik at flokkimmuniteten også beskytter deg som ikke vil bli vaksinert.

Det aller viktigste valget er personlig og har opprinnelsen i Bibelen, Guds ord til deg og meg. Dette valget kommer ingen utenom. Alle som møter Gud, tar det på ett eller annet tidspunkt i livet.

I Det gamle testamentet (GT) var den store forsoningsdagen en av de aller viktigste seremonier av Israels religiøse festivaler. Symbolsk ble

Israel som nasjon og folk rettfærdiggjort/renset gjennom ritualene den dagen, som ble kalt *Yom Kippur*. Israels synd ble tatt bort og fjernet. Hver israelitt kunne den dagen føle på opplevelsen av å være frikjøpt fra synd og skyld. Hovedreferansen er 3. Mosebok kapittel 16, som noen teologer har kalt Moses' evangelium.

En gang hvert år kom israelitter til tabernaklet/tempelet som syndere med løfte om tilgivelse og renset. Denne dagen må ha vært en stor opplevelse for Guds folk som et åndelig fellesskap – å få bekræftelsen: Vi er Guds folk, vi er rene og intet skiller oss fra universets eneste Gud som er vår frelser. Opplevelsen må ha vært meget spesiell. For oss i Norge kan kanskje feiringen av 17. mai en solrik og varm vårdag være en smakebit.

På denne dagen stod øverstepresten foran folket med to identiske geitebukker. Ved loddrekning ble den ene valgt til å være syndoffer for Israel, og den andre ble syndebukken (hebr. *asasel*) som betyr *sende bort* eller *ta fullstendig bort*. I den videre prosessen ble den ledet ut i ørkenen, fullstendig bort fra Israels folk.

I utgangspunktet er det to identiske geitebukker – det er to bukker, og de er mest mulig like hverandre. Symbolsk er de også stedfortredende for menneskene generelt og for Israels folk spesielt. Syndofferbukken er et bilde på Messias (Kristus), syndebukken fokuserer på en måte på din og min situasjon og veivalg.

Det er selvfølgelig en hel teologi om syndebukkens rolle og betydning, men det skal jeg ikke gå inn på her. Valget mellom disse to bukkene og konsekvensen av valget er perspektivet jeg vil fo-

kusere på, uansett hvordan utvelgelsen skjer. Den ene blir slaktet som et stedfortredende syndoffer, den andre går fri.

For kort tid siden feiret den kristne verden påske. Påskens offer, Kristus, er vårt stedfortredende syndoffer, men han er også vår øversteprest. Som øversteprest gikk han inn i helligdommen, som ikke er laget av mennesker, ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod «én gang for alle og kjøpte oss fri for evig» (Hebr 9,11.12). (Les hele 9. kapittel for å få oversikten av tjenesten som ble utført i både det hellige og i det aller helligste, også hele 3. Mosebok 16.)

I GT blir bukkenes skjebne avgjort ved loddrekning, noe som for oss virker tilfeldig. I NTs beretning om korsfestelsen skjer det også et valg. Det er ikke ved loddrekning og er derfor ikke tilfeldig. Det står i Matt 27,17 at Pilatus spurte folkemengden: «Hvem vil dere at jeg skal gi dere fri, Jesus Barabbas eller den Jesus som kalles Messias?» Videre står det at overprestene og de eldste fikk overtalt folkemengden til å kreve Barabbas frigitt og Jesus drept. Pilatus spurte igjen: «Hvem av de to vil dere at jeg skal gi dere fri?» De svarte: «Barabbas!» «Hva skal jeg da gjøre med Jesus, som kalles Messias?» spurte Pilatus. Alle som en ropte: «Han skal korsfestes!» Pilatus fortsatte: «Hva ond har han da gjort?» Men de skrek bare enda høyere: «Han skal korsfestes!» (v 20-23). Det var ingen tvil om overprestenes og de eldstes valg, med folkemengden i ryggen. Jesus Messias skulle ofres ved korsfestelse, og slik ble det. (Se også v 24-26.)

Geitebukkene (3 Mos 16,8*) som ble presentert, var mest mulig lik hverandre. Valget ved loddrekning bestemte den ene bukkens skjebne som syndoffer mens den andre gikk fri mot et helt annet endelikt. Symbolsk fremstilte syndofferet måten den kommende Messias skulle forløse Israels folk én gang for alle.

Hva skjedde så med Jesus Messias og Jesus Barabbas? De ble begge fremstilt for folkemengden som tok valget. Hvor mye likhet var det mellom dem? De var begge mennesker. Den ene hadde levd et rent og syndfritt liv, mens den andre

var en «beryktet fange», og vi kan bare forestille oss synden han må ha begått for å være beryktet. Valget skulle jo ha vært enkelt, ikke sant? Men det religiøse lederskap fikk folket med seg til å få Jesus dømt til å korsfestes ved hjelp av de sivile myndigheter. Menneskesønnen Jesus var Guds Sønn, derfor *Fars Sønn*. Bemerkesverdige kommer navnet Barabbas fra to hebraiske ord, *bar* som betyr sønn og *abbas* som betyr far, med andre ord fars sønn. Begge er fars sønn.

Hva kan ha gått gjennom Barabbas' hode i denne stund? Som jøde var han sannsynligvis godt kjent med både Yom Kippur og Påsken, men påsken var nok det som stod sentralt i Barabbas' tanker. (Det er jo først i ettertid at Yom Kippur også er blitt knyttet opp til betydningen av Jesu korsfestelse og død denne påsken.) Hvis påskens ritualer hadde noen betydning for han i det hele tatt (det vet vi selvfølgelig ikke noe om), så var nok tankene hans rundt tempeltjenesten og kanskje ikke minst sin egen skjebne som en «beryktet fange».

Hvis Barabbas i det hele tatt visste hva og hvem han stod overfor, hadde han noe håp om å bli satt fri? Hvis han kjente til Jesus og visste hva slags liv han hadde levd, hadde han kanskje null håp om å bli satt fri. Hvis han derimot ikke kjente til Jesus og heller ikke hadde hørt om han, kanskje han lurte på hvilket dårlig liv Jesus må ha levd hvis han som en beryktet fange skulle fremstå som en 'bedre' forbryter som man heller ville sette fri? Og når hans eventuelle lille håp ble realitet og han blir klar over Jesu rene og gode liv, hva kan han da ha tenkt? *Et rent og godt menneske har tatt min plass, og jeg går fri*. I så fall må det ha gjort noe med Barabbas' holdning, forhåpentligvis en endring til det bedre slik som røveren på korset.

Sett deg selv i Barabbas' sted, selv om ingen av oss kommer i nærheten av å være «beryktet» som han! Hva ville dine tanker vært? Hva ville din reaksjon være når du ble klar over at Jesus bar din synd og straff, så du kunne gå fri? Her er valget vi må ta – å velge Jesus som har sonet vår synd og straff. Når vi har valgt ham, vil vi også velge å leve i selvoppofrelse i livets utfordringer som vi møter. ■

*SE FOTNOTE OG KOMMENTARFELT TIL 3MOS 16,8 I BIBELEN, GUDS ORD, MED ALTERNATIV TOLKNING: ASASEL = ONDSKAP, OND ÅND. FORDI SYMBOLIKKEN ER PERSONLIGGJORT BLIR DET OFTE ANTATT AT SYNDEBUKKEN ER ET BILDE PÅ SATAN SOM ER SYNDENS OPPHÅV.

Per de Lange

FOLKEHELSE-RØTTER I ROMERRIKET

ARTIKKEL NR. 3 I SERIEN OM FOLKEHELSE-VITENSKAPENS RØTTER

Det har vært sagt at jødene gav oss helseløvene, grekerne brukte dem klinisk og romerne brukte dem for folkehelsens beste. Oppfinnelser og videreutvikling handlet mest om ingeniørteknikk og administrasjon, med vannforsyning og kloakksystem, badekompleks og helseadministrasjon. De satte et stempel som til dels har stått til vår tid.

VANN

Romernes vannforsyning med storslagne vannledninger (akvedukter) rangerer høyt i historien. Akveduktene var løsningen for forvokste byer som ikke lenger hadde nok vann. Grekerne hadde faktisk løst Athens vannbehov på denne måten 500 år f.Kr., foruten i byene Olynthus og Pergamos. Romerne overtok alt dette og videreutviklet det bl.a. i Roma, Antiokia og Smyrna. Totalt har man funnet godt over 200 imponerende romerske akvedukter i det romerske riket – fra Spania til Syria og fra Rhinen til Nord-Afrika. De kunne strekke seg over flere mil og ofte i flere etasjer over dype daler og kløfter.

SANITÆRSYSTEM

Oldtidsbyer, som Roma og Athen, hadde dessuten sine egne kloakksystemer, med store rør under

gatene. Josefus beskriver slike anlegg i Cæsarea Maritima i Palestina på Herodes' tid. Man benyttet seg av tidevannet for å hente ut kloakken i rørene og dumpe den i havet. Jeg har selv fått være med å grave der. Egne faggrupper, astynomi, hadde tilsyn med kloakken og tok seg av renhold og vedlikehold. Augustus utpekte spesielle kuratorer for å ta seg av kloakksystemene i byene. Hovedledningen i Roma, Cloaca maxima, var på fire meter i diameter der den endte opp i Tiberelven. I tillegg hadde man offentlige toaletter, mer enn 150 på Konstantins tid (300-tallet). Men det gode sanitærsystemet angikk helst overklassen. I slummen tømte man nattpottene ut av vinduene og ned i gata.

KLIMA, JORD OG HELSE

Romerne, liksom grekerne, var opptatt av boligmiljøet. Hippokrates' bok *Luft, vann og steder*, var fortsatt grunnboken i faget. Vitruvius gikk videre med boken sin *Om arkitektur*, med enda mer konkrete anbefalinger for gode byggefelt.

Akvedukt bygd for å forsyne oldtidsbyen Tarraco med vann. Sannsynligvis fullført i keiser Augustus' regjeringstid (27 f.Kr.–14 e.Kr). Til venstre: Brønn.

Sammenhengen mellom myr og malaria kommer tydelig frem også i de romerske vurderingene. Marcus Terrentius Varro, noen få år før Kristus, advarte mot myrlendt terreng «hvor visse skapninger, for små til å kunne sees, flyter i lufta, kommer inn gjennom munn og nese, for så å forårsake alvorlige sykdommer». Løsningen hans var å lede sjøvann inn i myrene. I dag vet vi at malarialarvene ikke tåler saltvann.

EPIDEMIER

På tross av alle folkehelseiltakene slet også romerne med sykdommer, om enn diagnosene er uklare. Like før vulkanutbruddet fra Vesuv ved Pompei i 79 e.Kr. var det en stor epidemi på hele halvøya. I 125 brøt en større pestepidemi ut i Nord-Afrika. Og utbruddene fortsatte, i 164 fram til 180, i 251 fram til 266 og enda en i 312. Til tider stod hele imperiet i fare, slik som ved pesten mot slutten av det Øst-romerske riket, under keiser Justinian. Man antar i dag at epidemien var med til å fremme undergangen for den siste rest av Romerriket.

Man antar at epidemiene først og fremst var forårsaket av tyfus, kopper eller varianter av Svartedauden. I tillegg var det mindre utbrudd av difteri, malaria, tyfoidfieber, dysenteri, tuberkulose og muligens influensa. Vitruvius i det første århundret beskriver tuberkulosesymptomene som «en forkjølelse i luftveiene, hoste, betennelse, tæring og blodstyrning». Underklassene i sine overfylte boblokker, insulae, var særlig utsatt for smittsomme sykdommer. Allikevel er det å anta at alt kunne ha vært verre, hadde ikke romerne brydd seg med offentlig helsestell og hygiene.

ARBEIDERNES HELSETILSTAND

Romerne innså at ulike former for arbeid var forbundet med helserisiko. Ingen faggruppe omtales mer i helsesammenheng enn gruvearbeiderne. De var bleke og gustne, mest som de metallene de søkte å finne under jorden. Sannsynligvis hadde det mye med dårlig ventilasjon å gjøre. Den romerske legen Galenus forteller fra et besøk i gruvene på Kypros om stanken og den dårlige luften i gruvene. Arbeiderne, som bar det etsende og skarpe vitriolvannet ut av sjaktene, segnet ofte om under jobben, ikke sjelden med døden til følge. De arbeidet dessuten nakne, ettersom de samme væskene

>>

etset klærne deres i stykker, forteller Galenius. Lite ble gjort for å bedre deres situasjon. Men selv lærte de seg å bruke masker av bomullsklær eller skinn over luftveiene for å minske støvplagen.

HELSETJENESTER

Romernes bidrag var lite i klinisk medisin, men desto mer i organiseringen av medisinske tjenester. Dessuten fikk de nytte godt av en immigrasjonsbølge med greske leger. Overklassen fikk mest fordel, mens de fattige helst benyttet overtro, kloke koner og ofringer til gudene.

I det 2. århundre e.Kr. kom det en offentlig helsetjeneste, med leger, archiatri, som spredte seg til de fjerneste delene av Romerriket. Hovedoppgaven deres var å ta seg av de fattiges helse. Lønna ble betalt av bystyret, pluss eventuelle egenandeler fra pasienter. De hadde også ansvar for den kliniske utdannelsen av nye leger. Andre leger hadde privat praksis, noen med del-lønn, andre uten. Noen var knyttet til keiserens hoff, andre til gladiatoriskolene og til badene eller rikere familier som deres egen «familielege».

Grekerne hadde hatt klinikker, iatreia, mens romerne begynte i det første århundre e.Kr. å utvikle små sykehus bl.a. for slaver. Seneca forteller at også frie romere benyttet seg av dem. I ruinene etter Pompei fant man tidlige utgaver av pleie-hjem for syke og eldre. Legen Galenius nevner at sykehusprosjektet, finansiert med offentlige midler, utviklet seg desto sterkere i provinsene av Romerriket. Militær-sykehusene for soldater og offiserer ble en viktig del av utviklingen. Den keiserlige familie og de øvre lag hadde sine egne sykehus.

På keiser Augustus' tid ble helsetjenesten samlet i et offentlig helsesystem. Vannverkene fikk vannkommisjoner, badene fikk badstyrer, kriser og epidemier fikk helsekommisjoner osv. Agrippa het badeministeren, aedilen, som Augustus utnevnte. Han hadde ansvar for alle badene inklusive kvalitetstesting av vannet, varmeanlegget og vaktholdet. På Neros tid hadde aedilen også ansvar også for gaterenhold og kontroll av matfor-syningen, med myndighet til omsetningsstans av skadet mat.

Romernes interesse for hygiene kan måles mye gjennom badene. Mennesker med respekt for seg selv gikk regelmessig og badet i de offentlige badene, ofte med restauranter knyttet til badene, foruten egne rom for massasje med kalde, lunke og varme bad. I 33 f.Kr. telte Agrippa badene i Romerriket til 170. Snart var det over tusen av dem. Voksne betalte for seg, men barna slapp inn gratis. Inntil keiser Trajans tid foregikk det meste av badingen separat med egne bad for kvinner. Allikevel ble flere av badene etter hvert kjent for utskielser med promiskuitet, overgrep, dårlig hygiene, spiseorgier og drikkegilder. Allikevel mener man at de var av stor helsemessig betydning for befolkningen.

KONKLUSJON

De romerske legene krevde rent vann, sanitær-system, trygg mat og epidemikontroll. Med dette brede initiativet gjorde de sitt for å dempe tidenes helseproblemer – og applauderes den dag i dag for kløkt og innsikt, orden og system. Romernes hovedbidrag var et system som selv etter Romerrikets fall, fortsatte å fungere, som en siste hilsen fra det verdensriket hadde gjort for folkehelsen.

Asclepiades fra Prusa, en lege med utdannelsen både fra Athen og Aleksandria, har fått æren for at greske leger omsider vant romernes tillit. Terapiene hans bidro også til populariteten. I stedet for vondtsmakende tinkturer, fikk pasientene vannbad, massasje, mosjon, rideturer, grønnsaker og frukt. Målet var å reaktivere deres «trege atomer», en forestilling fra bøkene hans som har vært med til å stimulere deler av moderne medisinsk forskning.

Kristendommen med sin vektlegging av nestekjærlighet og gode gjerninger, var etter hvert med til å videreføre hospitalutviklingen i det romerske riket, i retning av mer veldedighet og altruisme. Fabiola, en velhavende kristen kvinne på 300-tallet, opprettet en egen veldedighetsinstitusjon, etter hvert kopiert av mange. Sykehuset i Konstantinopel ble egentlig minst like imponerende som Sophia-katedralen – både i arkitektur og i medisinske prosedyrer og omsorg. ■

TORBJØRNS BIBELQUIZ

AV TORBJØRN HALVORSEN
(SVARENE STÅR PÅ SIDE 14)

- 1 Hvorfor var apostelen Johannes på Patmos?
- 2 Hva hadde Gud imot menigheten i Efesos?
- 3 Hva var kjennetegnet til Jesus når han talte til menigheten i Pergamon?
- 4 Hva kjennetegner dem som seirer i menigheten i Sardes?
- 5 Hvilket råd får menigheten i Laodikea?
- 6 Hvem er verdig å åpne boken med de sju segl?
- 7 Hvordan så dyret ut da første segl ble åpnet?
- 8 Hva skjedde da det sjette seglet ble brutt?
- 9 Hva skal skje før de fire englene som står ved jordens fire hjørner slipper vindene løs?
- 10 Hva skjer når det sjuende seglet åpnes?

ILLUSTRASJON: GUSTAVE DORÉ - "JOHANNES PÅ PATMOS"

Forts. fra side 5

der som minnet om torden. Men da vi våknet om morgenen og så fotsprene som gikk i sirkel rundt oss, skjønte vi jo raskt at det ikke hadde tordnet. Sporene fortalte sitt tydelige språk om at det var brølende løver som hadde kretset rundt oss.

I Behuanaland[*] ble hun i åtte år, og mye av tiden gikk med til behandling av kopperammete.

– Det er et Guds under at jeg ikke ble smittet av den livsfarlige sykdommen slik vi holdt det gående, sier hun.

Senere fulgte 10 år i Ljubahill i Rhodesia. Her var hun helt alene som misjonær blant spedalske, og fikk reist det første hospitalet i området.

TOK HYRE HJEM

– Var De aldri hjemme i disse 26 årene?

– Jo, jeg var da det. Et par ganger faktisk. En gang, det var forresten etter oppholdet i Behuanaland, måtte jeg ta meg hyre på en stor båt for å komme meg hjem til Norge. Jeg arbeidet som serveringsdame om bord under den halvannen måned lange ferden. Det var en spennende og opplevelsesrik episode å få med seg, det også.

– Har De noen gang angret på at De ble misjonær?

– Nei, for meg var dette et kall jeg måtte være tro mot, og hadde jeg fått oppleve ungdommen en gang til, ville jeg også da sagt ja om kallet hadde kommet. Det er tross alt dette arbeidet jeg har hatt i hele mitt liv, og da blir man jo glad i oppgaven selv om det har vært en hard tjeneste. Men jeg lengtet aldri hjem til Norge. Det var i Afrika Gud ville ha meg, og da var det bare å bli der.

HOBBY

– Hva bedriver så en pensjonert misjonær hverdagene med her hjemme?

– Ensom er jeg i alle fall ikke. En hobby må man jo ha, og jeg har laget hundrevis av helsepuster som jeg selger. Fortjenesten går til velferdsforeninger og til misjonen. Så tiden flyr. Det skulle nå forresten bare mangle at man bare satt der uten å gjøre noe når man er frisk både til beins og sinns.

Sier Petra Høvig. ■

Generalforsamlingen

STYRET I SENIORFORENINGEN har blitt enige om at vi på grunn av koronasituasjonen må utsette generalforsamlingen. Den skulle ha vært avholdt i Sandefjord den 25. april, men vi har besluttet at vi vil avholde den i forbindelse med stevnet på Hurdalsjøen 20. til 25. juli i stedet. Etter hva helsemyndighetene signaliserer, regner vi med at alt er mer åpent på den tiden, og at alle i vår aldersgruppe er vaksinert mot koronaviruset. Så nå er det bare å melde seg på sommerens stevne.

Kassereren opplyser om at endel enda ikke har innbetalt foreningskontingenten for 2021. Så jeg benytter anledningen til å be om at de som ikke har gjort det betaler de 200 kronene til foreningens konto (se kontonr. side 15). Kontingenten går i det store og hele til trykking og utsendelse av *Senioren*.

Ellers håper jeg at dere alle får en fin vår og sommer, og ønsker å se dere på Hurdalsjøen til sommerstevnet.

Med sommerhilsen fra formannen

DIGITALT SENIORTREFF

Søndag 30. mai kl. 11:00

Seniorforeningen arrangerer treff på nettet med hyggelig program og foredrag av Roger Robertsen.

På hjemmesiden www.sdasenior.no finnes informasjon om pålogging, eller man kan kontakte Knut Størkensen på e-post knuthst@gmail.com for å få tilsendt lenken.

Gratis og åpent for alle – også dere under 60

QUIZ-svar

• **Svar 1:** «... på grunn av Guds ord og vitnesbyrdet om Jesus.» (Åp 1,9) • **Svar 2:** «Men dette har jeg imot deg: Du har forlatt din første kjærlighet.» (Åp 2,4) • **Svar 3:** «... Dette sier han som har det skarpe, tveeggede sverd» (Åp 2,12-13) • **Svar 4:** «Den som seirer, skal bli kledd i hvitt, og jeg vil aldri stryke navnet hans ut av livets bok, men kjennes ved navnet hans for min Far og hans engler ...» (Åp 3,5) • **Svar 5:** «Derfor gir jeg deg det råd at du kjøper gull av meg, rensset i ild, så du kan bli rik, og hvite klær som du kan kle deg med for å skjule din nakne skam, og salve til å smøre på øynene dine, så du kan se.» (Åp 3,18) • **Svar 6:** «... «Gråt ikke! For løven av Judas stamme, Davids rotskudd, har seiret og kan åpne boken og de sju seglene.» (Åp 5,5) • **Svar 7:** «Og jeg så, og se! - en hvit hest ...» (Åp 6,2) • **Svar 8:** «Og jeg så Lammet bryte det sjette seglet. Da kom det et stort jordskjelv. Solen ble svart som en sørgedrakt, fullmånen ble som blod, og stjernene på himmelen falt ned på jorden som når umodne frukter drysser av et fikentre i storm.» (Åp 6,12.13) • **Svar 9:** «Rør ikke jorden eller havet eller trærne før vi har merket vår Guds tjenere med segl på pannen.» (Åp 7,3) • **Svar 10:** «Men da Lammet brøt det sjuende seglet, ble det stille i himmelen omkring en halv time.» (Åp 8,1)

SENIORSTEVNE PÅ HURDALSJØEN HOTELL

20-25 juli 2021

HOVEDTALERE: Sigve og Serena Tonstad, som vil ha foredrag både for kropp og sjel.

PRISER: Enkeltrum kr 5 500, dobbeltrum kr 5 200 (pr. person). Eventuelle utflukter kommer i tillegg.

TRANSPORT: Det blir satt opp egen buss fra Gardermoen flyplass kl. 16.00. Pris kr 100 pr. passasjer. Gi beskjed ved påmelding dersom busstransporten er aktuell for deg/dere.

PÅMELDING innen 10. juni til Finn Møller Nielsen, tlf. 992 49 714 eller e-post: finn.moller.nielsen@hebb.no
Ved påmelding innbetales kr 500, mens restbeløpet innbetales senest 10. juni til foreningens bankkonto 3000 26 41867

Oppdatert informasjon blir lagt ut på hjemmesiden vår:

www.sdasenior.no

TREFFES VI I SOMMER?

Senioren

Organ for

**SYVENDEGAS
ADVENTISTKIRKENS
SENIORFORENING**

Adresse: Postboks 124

3529 Røyse

Bank: 3000 26 41867

Org.nr: 997 229 231

Nett: www.sdasenior.no

Leder

FINN MØLLER NIELSEN
Helgerødv. 106A, 3233 Sandefjord
Telefon 992 49 714
finn.moller.nielsen@hebb.no

Sekretær

KNUT STØRKERSEN
Magasinveien 3, 3330 Skotselv,
Telefon 911 88 585
knuthst@gmail.com

Kasserer

ODD HAGEN
Møysalveien 3226, 8414 Hennes
Telefon 932 57 542
odd.hagen@gmail.com

Redaktør for *Senioren*

TRYGVE ANDERSEN
Solliveien 13, 1472 Fjellhamar
Telefon 970 33 601
trygand@gmail.com

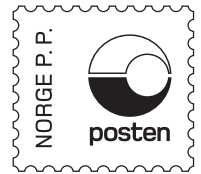
Senioren kommer ut fire ganger i året og sendes til alle medlemmer av SDA Seniorforening. Medlemskap tegnes ved å sende kr 200 til bankkonto nummer 3000 26 41867.

Gaver til bladet eller Seniorforeningens aktiviteter, sendes også til konto 3000 26 41867. Mange takk!

Oppsigelse av medlemskap gjøres via sekretæren.

Tips, artikler og bildestoff til bladet sendes redaktøren.

Returadresse
Senioren
Knut Størkersen
Magasinveien 3
3330 Skotselv

Blant vakre ting som Gud har dannet,
er først og fremst de stolte trær.
Jeg vet en bjerk som står ved vannet,
dens topp er himlens skyer nær.
Vi ser med fryd på treets velde,
det trives godt tross år og elde.

Gud samlet alle trær i Eden,
og plantet busker i en park.
Blant vakre blomster trivdes gleden,
han sådde gress i skog og mark.
På livets tre var grønne blader,
med legedom for alle skader.

Et tre som vokser nær ved bekker,
er ikke redd for tørre år.
Dets røtter ned i vannet rekker,
det trives både høst og vår.
Et tre har håp om enn det felles,
de mange skudd kan neppe telles.

Det finnes visstnok ennå røtter
fra oljetrær på Jesu tid.
Der satt elever ved Hans føtter
og lærte om den store strid.
I Oljebergets grønne lunder
fikk Jesus ofte stille stunder.

Vi går blant trær som i et tempel.
Gud dikter rim i kvist og løv.
Så følger vi et godt eksempel,
og flykter bort fra støy og støv.
Det finnes ennu glimt av Eden –
i Guds natur vi finner freden.

Olaf Wiik

Bare Gud
kan dicke traer